

Sygn. akt II UK 471/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku F. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 stycznia 2019 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 marca 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 maja 2016 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. (organ rentowy) odmówił F. L. (wnioskodawca) ponownego ustalenia wysokości emerytury na podstawie art.110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o

emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887, dalej jako ustawa emerytalna).

Odwołanie od powyższej decyzji wniósł wnioskodawca, zaskarżając ją w całości.

Wyrokiem z dnia 18 października 2016 r., V U (...) Sąd Okręgowy w L. oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z 7 marca 2005 r., znak E (...), organ rentowy przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury od 17 lutego 2005 r., czyli od dnia następnego po rozwiązaniu stosunku pracy. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury ubezpieczonego organ rentowy przyjął przeciętne miesięczne wynagrodzenie z okresu 10 lat kalendarzowych od stycznia 1993 r. do 31 grudnia 2002 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 278,93% i został ograniczony do 250%. Wnioskodawca był zatrudniony w K. S.A. Oddział Huta (...) w O. do 16 lutego 2005 r. Po tej dacie nie kontynuował zatrudnienia i nie podlegał ubezpieczeniom emerytalno-rentowym. Decyzją z 24 czerwca 2015 r. po rozpatrzeniu wniosku o emeryturę po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego organ rentowy przyznał wnioskodawcy emeryturę od 1 czerwca 2015 r., obliczoną na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej. Jednocześnie poinformowano wnioskodawcę, że emerytura ta jest mniej korzystna i wypłacane będzie świadczenie dotychczasowe o symbolu E jako korzystniejsze. Wnioskiem z 17 maja 2016 r. wnioskodawca zwrócił się o przeliczenie emerytury w oparciu o przepisy ustawy z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 552), czyli art. 110a ustawy emerytalnej. W odpowiedzi na powyższy wniosek organ rentowy zaskarżoną decyzją z 27 maja 2016 r. odmówił ponownego ustalenia wysokości emerytury na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej wskazując, że prawo do emerytury przyznano wnioskodawcy od 17 lutego 2005 r., a po przyznaniu świadczenia wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu.

Sąd Okręgowy ustalił ponadto, że K. S.A. Oddział Huta (...) w O. wypłacił wnioskodawcy w 2005 r. następujące świadczenia: 1) za 2004 r. – dopłatę 100% za niedziele i święta, wyrównanie wynagrodzenia za 2004 r., nagrodę roczną 14-tą

pensję, dodatkowa nagrodę roczną, nagrodę specjalną, nagrodę roczną Karta Hutnika, ubezpieczenie finansowane przez pracodawcę, zasiłek chorobowy; 2) za 2005 r. - wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, ekwiwalent za deputat węglowy, ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, wyrównanie ekwiwalentu za niewykorzystany urlop, premię specjalną, nagrodę specjalną, wyrównanie wynagrodzenia za 2005 r., wyrównanie wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy, ubezpieczenie finansowane przez pracodawcę, zasiłek chorobowy, zasiłek opiekuńczy. W 2006 r. wnioskodawcy wypłacono za 2005 r. nagrodę 14-tą pensję, dodatkową nagrodę roczną.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy wyjaśnił, że istota sporu sprowadzała się do ustalenia, czy ubezpieczonemu przysługuje prawo do ponownego obliczenia podstawy wymiaru emerytury w myśl art. 110a ustawy emerytalnej. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że przeliczenie świadczenia przysługuje ubezpieczonemu pobierającym świadczenia ze „starego systemu”, którzy po przyznaniu emerytury nadal pracowali. Aby móc na nowo obliczyć wysokość świadczenia (czyli na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej, który obowiązuje od 1 maja 2015 r., dalej jako ustawa zmieniająca) trzeba wskazać okresy zatrudnienia, które przypadają w całości lub w części po przyznaniu emerytury, a nowo obliczony wskaźnik musi być wyższy od 250% podstawy wymiaru świadczenia. W przypadku wnioskodawcy brak jest możliwości dokonania takich obliczeń, gdyż po przyznaniu świadczenia, czyli po 16 lutego 2005 r. wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W błędzie pozostaje zatem wnioskodawca twierdząc, że nagrody i świadczenia związane z rozwiązaniem stosunku pracy, które otrzymał w 2005 r. za 2004 r. i 2005 r., i które są związane z zatrudnieniem w tych latach oraz za te lata przysługują, powinny być przyjęte jako uzyskane w 2005 r. po rozwiązaniu stosunku pracy tylko dlatego, że wówczas nastąpiła fizyczna ich wypłata.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł wnioskodawca, zaskarżając go w całości. Wyrokiem z 28 marca 2017 r., III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że nakazał organowi rentowe przeliczenie emerytury wnioskodawcy zgodnie z zasadami, wynikającymi z przepisu art. 110a ustawy

emerytalnej.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że przepis art. 110a ustawy emerytalnej wszedł w życie 1 maja 2015 r., na mocy art. 4 ustawy zmieniającej. Jak wynika z uzasadnienia projektu tej nowelizacji, daje ona możliwość ponownego obliczenia wysokości emerytury lub renty osobom, które są aktywne zawodowo po uzyskaniu prawa do tych świadczeń pod warunkiem, że wskaźnik podstawy wymiaru jest wyższy od poprzednio obliczonego. Osoby, których zarobki przed 1999 r. kształtowały się nawet na poziomie wyższym, niż 250% przeciętnego wynagrodzenia, opłacały przed 1 stycznia 1999 r. składki od pełnego osiąganego wynagrodzenia, które były wielokrotnie wyższe od przeciętnych składek, a mimo tego, wskaźnik podstawy wymiaru ograniczano do 250% przeciętnego wynagrodzenia. W założeniu ustawodawcy, dodanie art. 110a ustawy emerytalnej, miało uzupełnić istniejące rozwiązania o przepisy umożliwiające jednorazowe przeliczenie emerytury w przypadku osób, które osiągały stosunkowo wysokie zarobki (wskaźnik podstawy wymiaru na poziomie ponad 250%) i odprowadzały przed 1 stycznia 1999 r. wysokie składki emerytalne. Celem nowelizacji było danie możliwości przeliczenia świadczenia osobom aktywnym zawodowo po przyznaniu prawa do emerytury, niemniej redakcja przepisu nie ogranicza tej możliwości wyłącznie do takich osób. Należy bowiem zwrócić uwagę, że ustawodawca nie posłużył się sformułowaniem wskazującym na podleganie ubezpieczeniom społecznym, ale wskazał na podstawę wymiaru składki przypadającą w całości lub w części po przyznaniu prawa do świadczenia. Nie ulega wątpliwości, że wnioskodawca taką podstawę wymiaru składki wskazał, skoro świadczenie zostało wypłacone po przyznaniu prawa do emerytury, przy czym nie chodziło o wypłatę świadczenia zaległego.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i oddalenie apelacji wnioskodawcy oraz o orzeczenie o obowiązku zwrotu wypłaconego wnioskodawcy wyrównania świadczenia emerytalnego, obliczonego zgodnie z zaskarżonym wyrokiem y wypłaconego od 1 maja 2016 r. Ewentualnie organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. W każdym zaś przypadku wniósł o zasądzenie kosztów

zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Organ rentowy zarzucił naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię, a w szczególności art. 110 a ustawy emerytalnej, przez przyznanie wnioskodawcy prawa do przeliczenia emerytury w oparciu o ten przepis, w sytuacji, gdy wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniom po nabyciu przez niego prawa do emerytury, to jest po 17 lutym 2005 r. W konsekwencji, skoro wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniom po nabyciu prawa do emerytury, to brak jest możliwości przeliczenia jego świadczenia w oparciu o przepis art. 110a ustawy emerytalnej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organu rentowego wnioskodawca wniósł o jej oddalenie w całości, oddalenie wniosku o wydanie o wydanie orzeczenia o obowiązku zwrotu wypłaconego wyrównania świadczenia emerytalnego oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 18 lipca 2018 r., III UZP 3/18 (OSNP 2019 nr 1, poz. 7) „należności pracownika z tytułu stosunku pracy rozwiązanego na mocy porozumienia w związku z przejściem na emeryturę, które zostały wypłacone po jego rozwiązaniu i po dacie przyznania świadczenia, nie stanowią podstawy do ponownego przeliczenia emerytury w trybie art. 110a ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.)”. Powołana uchwała opiera się na następującej argumentacji, którą Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni podziela i która jest adekwatna do oceny prawnej stanu faktycznego ustalonego w niniejszej sprawie. Mianowicie, przepis art. 110a ustawy emerytalnej poszerza katalog sytuacji pozwalających na dokonanie zmiany wysokości świadczenia, o których mowa w Dziale VIII (zasady ustalania świadczeń), rozdział 3 (zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości) ustawy emerytalnej. Przesłanką zastosowania art. 110a ustawy emerytalnej jest obowiązek wskazania podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne przypadającej w całości lub w części po przyznaniu świadczenia. Istnienie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne jest natomiast konsekwencją stosunku prawnego, z którym ustawa wiąże tytuł podlegania ubezpieczeniu społecznemu, oraz z uzyskiwaniem ze wspomnianego tytułu przychodu (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13

października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778, dalej ustawa systemowa). W przypadku wnioskodawcy podstawą do obliczenia podstawy wymiaru składki na użytek decyzji z 7 marca 2005 r. był status pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej). Za pracownika uważa się zaś osobę pozostającą w stosunku pracy (art. 8 ust. 1 ustawy systemowej). Status taki posiada się od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku (art. 13 pkt 1 ustawy systemowej). Z kolei zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 200) przychodem są otrzymane lub pozostawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń. Przychód z tytułu wynagrodzenia za pracę powstaje więc z chwilą jego otrzymania lub pozostawienia do dyspozycji uprawnionego. Nawet jeśli wynagrodzenie było należne w poprzednim roku podatkowym, to przychodem staje się dopiero w tym roku, którym zostało wypłacone pracownikowi. Także w odniesieniu do składek na ubezpieczenia społeczne wynagrodzenie wypłacone pracownikowi przez pracodawcę z opóźnieniem staje się podstawą wymiaru składek dopiero za miesiąc, w którym wynagrodzenie to zostało faktycznie wypłacone. W uzasadnieniu uchwały III UZP 3/18 wyjaśniono, że z powyższego wynika, że dla zastosowania art. 110a ustawy emerytalnej konieczne jest wskazanie podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne przypadającej w całości lub w części po przyznaniu świadczenia. W sytuacji, gdy po dacie przyznania świadczenia wnioskodawca nie legitymuje się żadnym tytułem ubezpieczenia emerytalnego nie uzyskuje przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, mimo uzyskania przychodu w rozumieniu prawa podatkowego. Prawo ubezpieczeń społecznych nie zna konstrukcji, w której mimo braku tytułu do ubezpieczenia społecznego dochodziłoby do naliczania składek na te ubezpieczenia. Składka na ubezpieczenie społeczne jest wtórna względem tytułu ubezpieczenia społecznego. Najpierw powstaje tytuł ubezpieczenia społecznego (art. 6 ustawy systemowej), a dopiero następnie obowiązek jej zapłaty, a wyjątkowo nawet za okres składkowy uznaje się aktywność nie powodującą obowiązku jej zapłaty (zob. art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy

emerytalnej).

Oznacza to, że wypłata po ustaniu zatrudnienia w związku z przejściem na emeryturę świadczeń należnych dotychczasowemu pracownikowi z tytułu łączącego go do tej pory stosunku pracy, nie prowadzi do powstania „nowej”, choć tylko częściowo podstawy wymiaru składek, ponieważ – co należy powtórzyć – po ustaniu stosunku pracy należności wypłacone z tego tytułu byłemu pracownikowi nie mogą stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne. Nie ma już bowiem tytułu podlegania temu ubezpieczeniu. Dodatkowo należy mieć na względzie, że art. 110a ustawy emerytalnej ma na celu premiowanie tych ubezpieczonych, którzy nadal podlegają ubezpieczeniu społecznemu. Dlatego też świadczenia wypłacone po ustaniu zatrudnienia nie jest wskazaniem „podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe (...) przypadającej w części po przyznaniu świadczenia” w rozumieniu art. 110a ust. 1 ustawy emerytalnej.

Odnosząc powyższą argumentację do okoliczności faktycznych tej sprawy, Sąd Najwyższy stwierdził, że z ustalonego w niej stanu faktycznego nie wynika, by po przyznaniu świadczenia emerytalnego w 2005 r. wnioskodawca podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu a kwoty, które miałyby składać się na nową podstawę wymiaru, wypłacono wnioskodawcy po rozwiązaniu stosunku pracy i przyznaniu świadczenia emerytalnego. Tymczasem z uchwały III UZP 3/18 wynika, że wypłacenie osobie pobierającej emeryturę należności z tytułu stosunku pracy rozwiązanego na mocy porozumienia stron w związku z przejściem na emeryturę po rozwiązaniu tego stosunku i po dacie przyznania świadczenia nie może stanowić podstawy do ponownego przeliczenia emerytury w trybie art. 110a ust. 1 ustawy emerytalnej.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.